

ЛЬВІВСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ ШІСТДЕСЯТНИКІВ

У статті проаналізовано особливості формування та діяльності львівських шістдесятників. На основі спогадів встановлено основні мистецькі компанії, які вплинули на формування молодіжної культури Львова другої половини 1950–1960-х рр. Досліджено культурницьку роботу клубу творчої молоді «Пролісок».

Ключові слова: шістдесятники, молодіжні компанії, клуб творчої молоді, культурництво, Львів.

Предметом дослідження цієї статті є львівське середовище українського шістдесятництва, об'єднаного в клубі творчої молоді «Пролісок».

Метою – його формування та особливості культурницької діяльності львівських митців другої половини 1950-х – 1965 рр.

Окремі аспекти теми досліджувалися Г. Касьяновим [1], А. Русначенком [2], Ю. Данилюком та О. Бажаном [3], Т. Батенком [4; 5; 6]. Низка критичних матеріалів та спогади містяться в збірці «У вирі шістдесятницького руху» [7]. Проте, узагальнюючі праці з проблеми відсутні.

«Перший покіс» 1965 р. як ніщо інше оформив соборницьку суть українського шістдесятництва, бо арештовані за місцем народження представляли 12 із 26 областей України. Шістдесятники походили з різних куточків України, але як суспільно-культурне явище сформувалися в Києві й Львові.

На межі 1950–1960-х рр. українці здобули перевагу в цих найбільших і найважливіших з політичної точки зору містах України [8, с. 468]. Отож, закономірно, що львівські вузи – класичний університет, сільськогосподарський, політехнічний та лісотехнічний інститути, науково-дослідні інститути, видавництва, притягуючи до себе талановиту, переважно сільську, молодь, сприяли формуванню патріотично налаштованого середовища. Але, найголовніше, Львів зберігав залишки автентичної галицької культури, яка попри витіснення радянським соцреалізмом, продовжувала існувати разом із М. Рудницьким, М. Яцковим, Д. Лукіяновичем, С. Масляком, В. Гжицьким, І. Северою, Г. Смольським, І. Свенцицьким, М. Возняком, С. Людкевичем, кожен із яких міг сказати, що «знав Франка».

Однак, не франковий дискурс став визначальним для появи львівського середовища шістдесятництва, а – «відлига», лібералізація суспільно-політичного життя в СРСР. Вона створила контекст, у якому змогла себе проявити творча молодь. Так само як реабілітаційні процеси оживили мистецьке й наукове життя Львова.

Це стало відчутно після публікації в 1958 р. статті Олександра Карпенка «До питання про характер революційного руху в Східній Галичині в 1918 р.», у якій автор спробував повернути в публічний дискурс ЗУНР. Але найповніше реабілітація прозвучала в літературі. Збірками «Революційні поети Західної України» (1958 р.), «Із поезії 20-х років» (1959 р.), публікацією історичних повістей А. Чайковського та Ю. Опільського, започатковано повернення імен репресованих поетів. Головна роль у цьому належала представникам старшого покоління, яке «належало до тієї когорти галицької інтелігенції, яка пішла на співпрацю з більшовизмом, але все ж у глибині душі якої жевріли настрої, які вона засвоїла в середовищі, де формувалася її свідомість» [9, с. 494] – керівникам обласного відділення спілки письменників П. Козланюку та І. Вільде, головному редактору журналу «Жовтень» Ю. Мельничуку, ректору університету Є. Лазаренку. Останній «не тільки толерантно сприймав молодіжний суспільний рух», але «його генерував» [10, с. 197]. Завдяки ректору в університеті домінувала українська мова, існувала певна свобода при викладанні гуманітарних дисциплін. Є. Лазаренко особисто ініціював вшанування видатних особистостей і пам'ятних дат українського національного календаря, зокрема, очолив масштабне святкування століття з дня народження І. Франка [10, с. 197].

Поява шістдесятництва у Львові, аналогічно до інших культурних центрів СРСР, тільки на перший погляд може здатися закономірною. Традиція підпілля, поширена в Західній Україні, прагнула й надалі вербувати молодих людей. Втім, останні відчували її безперспективність, про що читаємо в спогадах І. Геля: «Частина найбільш готової до дій... молоді прагнула творити нелегальні групи, і вже на початковій стадії стикалася з труднощами формування... Були юнаки, готові за Україну віддати життя. Проте, як знайти «ворожий об'єкт» чи живого ворога, знищивши яких, можна буде або померти, або продовжувати боротьбу? Окупант був усюди і ніде. Ворог був абстрактним. У гарнізонах, в партійних структурах, у держустановах, у міліції чи навіть КГБ працювали люди, притому багато місцевих, вести з якими збройну боротьбу, здійснювати атестати

чи теракти було неприпустимо. А агітувати їх було ще безглуздіше. Тому листівки і зброя відпадали» [10, с. 195].

Отже, перший крок Львова до шістдесятництва полягав у відмові йти в підпілля. Навпаки, домінуючою стала тенденція на вписування молодих митців у радянський творчий простір. Найпершими туди через поезію увійшли студенти університету Д. Павличко, Р. Братунь, В. Колодій, Ю. Кругляк. Ухиляння від творення організацій, спонукало до пошуку інших форм діяльності. Таку функцію в другій половині 1950-х рр. відігравали неформальні товариські компанії. Р. Іваничук описав тодішні умови: «... Тоді ми, формально належачи до різних офіційних Спілок, гуртувалися, як це було в двадцятих роках, у творчі асоціації за смаками і поглядами, і не було такого поета чи прозаїка, який би не спілкувався з художниками і акторами, композиторами і молодими вченими» [11, с. 98].

Марія Вальо звернула увагу на роль зв'язків між молодими поколіннями митців та науковців заснованого 1951 р. Львівського філіалу АН УРСР для формування львівського середовища шістдесятників: «Це сприяло гуртуванню студентів і аспірантів наукових установ, навчальних і культурних закладів у вільних дискусіях морального культурологічного й політичного характеру, творенню молодіжних наукових і краєзнавчих клубів і товариств» [12]. Місцем такого об'єднання став гуртожиток Академії наук УРСР. Там збиралися молоді аспіранти – історик Юрій Сливка, літератори Степан Пінчук і Петро Загайко, економісти Богдан Яремчишин і Іван Мешко, агробіолог Степан Кусень, працівник газети «Вільна Україна» Дмитро Молякевич, географ Федір Заставний, викладачі Анатолій Гузій та Микола Орел. Згодом приєднався поет Дмитро Павличко, а серед гостей були співак Олег Вітик, художник Євген Безніско, скульптори Теодозія Бриж, Олександр Пилев і Володимир Бойко, літератори Роман Іваничук, Василь Колодій, Григорій Тютюнник, Микола Петренко, Юрій Малявський, Борис Бобинський, Андрій Патрус-Карпатський, Юрій Бача, науковці Михайло Демчук, Павло Урбанович, Никон Довгань, Іван Тивончук і Михайло Швайка [13, с. 10]. Компанія проіснувала до березня 1960 р. й розпалася, найперше через закінчення її основними учасниками навчання й виїзду зі Львова. Іншою причиною стали події навколо заборони збірки Д. Павличка «Правда кличе» [14, с. 9].

Інша група гуртувалася навколо Всеволода Байдака. До неї входили збирач народного та професійного мистецтва Володимир Вітрук, педагог Роман Головин, викладачі Євген Чабан та Роксолана Мінко, студенти Омелян Ільчишин та Іван Гель. Після смерті В. Байдака в 1963 р. група розпалася. Очевидно, що одночасно з нею існувала група, сформована навколо І. Геля, до якої входили: О. Ільчишин, Мар'ян Гатала, Євген Наконечний, Омелян Нестайко, Михайло Чериба. Молоді люди прагнули радикальних дій, шукали організаційного завершення підпільної формації, проте займалися культурницькою діяльністю, допомагали політв'язням і поширювали самвидав. Серед проведених акцій певний резонанс в молодіжному середовищі отримало упорядкування могил Січових стрільців на Янівському цвинтарі в 1959 і 1960 рр. [10, с. 200].

Ядро іншої компанії, яка почала складатися в 1959 р. складали мистецтвознавець Богдан Горинь та його брат – психолог і педагог Михайло Горинь, художник-графік Софія Караффа-Корбут, скульптор Теодозія Бриж, критик Микола Ільницький, літератор Володимир Лучук [15, с. 164]. Близькими до Б. Гориня були: Віра Свенцицька, Микола Батіг, Володимир Овсійчук [10, с. 200].

У 1959 р. серед студентів-філологів університету виникла непретензійна група під назвою «Габінет», яка в ігровій манері відтворювала польські політичні порядки. До неї входили «Гомулка» – Богдан Завадка, «Циранкевич» – Петро Процик, «Барило» – Теодозій Старак, а також Ігор Калинець, Ірина Стасів (Калинець), Любов Возняк, Євген Наконечний, Омелян Нестайко [9, с. 512; 16, с. 14; 17].

Ще одну товариську компанію описав Р. Іваничук: «Ми збиралися, звичайно у творчих майстернях – у скульптора Еммануїла Миська і подружжя – скульптора Теодозії Бриж і графіка Євгена Безніска. На ці «бімбери» приходили актори Богдан Антків, Федір Стригун, Богдан Ступка, Юрко Брилинський, Володимир Глухий, письменники Роман Кудлик, Микола Петренко, Дмитро Герасимчук, художники Іван Остафійчук, Володимир Патик, Любомир Медвідь» [11, с. 98]. Сюди також можна віднести літераторів Романа Лубківського, Богдана Стельмаха, музиканта Богдана Янівського, скульптора Дмитра Крвавича, Володимира Глухого, Богдана Соїку, та дещо старших за віком художника Зіновія Кецала, скульпторів Луку Біганіча та Якова Чайку [18, с. 30].

Іншою складовою мистецького життя міста була діяльність літературно-мистецьких об'єднань при вузах, підприємствах, редакціях газет і журналів. Їх ініціатором часто виступав другий секретар Львівського обкому комсомолу Володимир Квітневий [19, с. 59]. Найвідомішим був університетський літературний гурток під керівництвом Д. Павличка. Серед його учасників багато нині знаних літераторів: Ростислав Братунь, Василь Колодій, Григорій Глазов, Микола Петренко, Галина Леонченко, Володимир Лучук, Григорій Печенівський, Георгій Книш, Роман Іваничук, Роман Лубківський, Роман Кудлик, Дмитро Герасимчук, Михайло Косів, Ніна Бічуя [11, с. 79].

За підтримки П. Козланюка, Р. Братунь у 1960–1961 рр. згуртував молодих літераторів у «Кабінеті молодого автора». Його учасники – Р. Братунь, Володимир Лучук, Оксана Сенатович, Микола Ільницький, Роман Кудлик, Роман Лубківський та інші часто виступали перед оперним театром [20, с. 84].

Очевидно, що встановити точну належність людей до окремих компаній неможливо і немає потреби. Як часто трапляється, вони визначалися ситуативно в залежності від місця навчання, спільних інтересів, особистих симпатій і антипатій, комфортності спілкування тощо. Компанії між собою тісно перепліталися й створювали середовище, об'єднане спільними ідеалами й переживаннями. Окрім названих, до львівського середовища належали: історик Ярослав Дашкевич, літератори Володимир Квітневий, Василь Глинчик, Олександр Зелінський, І. Гнатюк, В. Мирний, П. Перебийнонос, А. Таран, Л. Різник, Ю. Коваль, музиканти Мирослав Скорик, Юліан Корчинський, Ігор Хома, Іван Майчик, Степан Турчак, Ігор Лацанич, Іван Гамкала, Іван Юзюк, Марія Процев'ят, Семен Шкурган, Олександр Врабель, Марія Крушельницька, Ярослава Матюха, Тетяна Лагола, сестри Марія, Даниїла, Ніна Бойко, Любов Чайківська, митці Володимир Патица, Ярослав Музика, Любомир Медведь, Іван Крислач, Степан Костирко, Наталія Паук, брати Мирослав та Юрій Амбіцькі, актори Наталія Лотоцька, Андрій Козак, Богдан Ваврик, Лариса Кадирова, Ольга Піцишин, Богдан Козак, Наталія Міносян та інші [19, с. 58].

Атмосфера львівських компаній поєднувала романтику молодості з прагненням наслідувати традиції галицької інтелігенції. За спогадами Ю. Сливки, їх гуртожиток був дискусійним клубом, де майже щовечора, під спів пісень, велися розмови щодо становища української мови, літератури, історії, ситуації в СРСР і світі. Однак, ці зустрічі не переходили відому межу, не були антирадянськими: «Розмови велись у контексті демократизації суспільства, здобуття Україною якнайширших можливостей для економічного, культурного, мовного й іншого розвитку. Звичайно, вимоги відокремлення України не ставились. Ішлося про максимальне забезпечення прав людини в рамках Конституції. Сприймалося це свіже, нестандартне мислення не як вияв дисидентства» [13, с. 10].

Вечірні зустрічі на квартирі М. Процев'ят відбувалися «під прикриттями» днів народжень, із читанням новаторської поезії, новел, політичної літератури, обговоренням творчих планів, політичних тем та поточних новин [20, с. 88]. У компанії І. Калинця «була забава для вечорів, дискусій і пива» [16, с. 15], «розваги... веселі і навіть часто гупі», однак, переважали серйозні розмови, оцінки тогочасних політичних подій, які «в очах секретної служби були не тільки крамолою, а й криміналом» [9, с. 512]. Утім, усе зводить до серйозних зустрічей не варто. Молодь залишалася молоддю, а митці – богомою. Тож не випадково особливою пошаною львів'ян користувалося «козоводіння»: «Скажімо, ти був в одній компанії, – згадував актор Б. Ступка, – а потім пішов у другу, або з однієї забігаловки пішов у другу забігаловку» [18, с. 29]. У такому форматі народжувалося те, що отримало назву шістдесятництво. У невимушеній атмосфері спілкування гартувалося покоління митців, обізнаних не тільки в тонкощах своєї галузі, але й компетентних щодо сучасних культурологічних тенденцій: «Це було справжнє, як то кажуть, божественне життя. Власне, воно було дуже корисне для нас, для мене, тому що постійно бував у майстернях художників і скульпторів, спілкувався з ними. Якщо письменник щось написав, то він тут же читав свою нову річ у компанії. Потім всі вони приходили до нас на спектакль, і ми його обговорювали» [18, с. 29].

І все ж, Львів залишався «режимним містом». Як жартували дотепники, коли в Москві били по пальцям, у Києві – рубали долоні, то у Львові – різали руку. Ще пам'яталися репресії 1949 р. після вбивства письменника Я. Галана, коли не тільки окремі представники галицької інтелігенції, але «сотні студентів Львівського університету були виключені, заарештовані або ж духовно зламані привселюдним каяттям у гріхах неіснуючих» [11, с. 54].

Найпопулярнішою постаттю мистецького Львова був «улюбленець молоді» Д. Павличко, яким, не без заздощів писав Б. Горинь, «марили у сні дівчата» [15, с. 66]. Вірш Д. Павличка «Коли помер Кривавий Торквемада» став літературним маніфестом молоді, вістря якого спрямовувалося не стільки навіть проти Й. Сталіна, як проти створеної системи влади, що залишилася після нього. Збірка поета «Правда кличе» викликала гостру реакцію обкому партії. Вихід цієї книжки у світ, – йшлося в постанові бюро Львівського обкому партії, – був помилковим, бо в ній вміщено «ідейно нечіткі, невизначені вірші, які справляють двоїсте враження», «подаються як певна соціальна небезпека для нашого суспільства», в яких «замовчуються велетенські успіхи радянської влади» [9, с. 500]. У підсумку збірку вилучено з продажу.

У 1959 р. ударом по львівських митцях закінчилася інспекція Ю. Кондуфора. За її результатами підготовлено доповідну записку в ЦК КПУ, а звітти – скеровано в Москву «О некоторых недостатках в работе интеллигенции Львовской партийной организации» від 23 квітня 1959 р. У ній розкритиковано погляди Ю. Мельничука, Д. Павличка, діяльність Інституту суспільних наук Академії наук УРСР. А відтак, часи, коли Львів диктував свою мову й ціннісні уявлення,

здавалося, залишилися в легендарних історіях про короля Данила, «Руську трійцю» і «П'ємонт». Настрої більшості перебували в очікуванні чогось значущого.

До весни 1962 р. Львів залишався ізольованим від культурних процесів Києва. Водночас, Київ також перебував на роздоріжжі – або розчинитися в загальносоюзному шістдесятництві й стати його частиною, або створити власну модель шістдесятництва. Київ обирав між Харковом, мистецьке середовище якого орієнтувалося на Москву, й було «воротами» в північному напрямку, та Львовом, який міцно асоціювався з національною традицією.

Візита у квітні-травні 1962 р. у Львів М. Вінграновського, І. Драча, І. Дзюби, Л. Танюка та А. Горської започаткували справжнє паломництво інтелігенції Києва, Сум, Харкова, Чернігова та інших міст. Особисті знайомства, фахова співпраця митців, обговорення спільних культурницьких заходів, продовжилися в діалозі на суспільно-політичні теми. Підсумком зустрічей 1962–1963 рр. І. Світличного й І. Дзюби з братами Горинями стало вироблення єдиної стратегії українського шістдесятництва, зорієнтованого на легальну культурницьку діяльність.

До львівського впливу варто віднести сильне національне звучання. На думку Г. Касьянова, завдяки контактам між львівською і київською інтелігенцією, «шістдесятництво набувало нової якості. Львів і Західна Україна в цілому залишалася в уявленнях національно-свідомої інтелігенції «українським П'ємонтом...» [1, с. 21]. Можна припустити, що концепт «нації», який актуалізувався після 1963 р. в публіцистиці Є. Пронюка, В. Мороза, І. Геля, був ідейно пов'язаний зі Львовом. Загалом, у потязі до Києва вся історія галицького регіону. Варто пригадати військові походи на Київ Д. Галицького, Січових стрільців, УГА, похідних загонів ОУН, аби зрозуміти, що в ньому поєднується гарібальдизм – намагання захопити столицю й запліднити її своїми ідеями, з розумінням власної провінційності щодо «матері городів руських».

Львів'яни вклали в «український проект» шістдесятників потужний етнічний компонент, який послаблював «інтернаціоналістські» хитання киян. Оскільки основні виклики українській ідентичності йшли з боку Росії, то природно, що Галичина, яка мислила себе краєм «чистої», неспотвореної національної культури (через відсутність сильних російських впливів), прагнула стати взірцем наслідування для решти України в питанні національної реконквісти.

Під впливом львівського середовища відбулася диференціація молодіжного руху на тих, хто все більше цікавився політичними і соціальними аспектами діяльності, й тих, хто вважав доцільним обмежуватися мистецтвом. На думку Г. Касьянова, це головний наслідок персональних контактів шістдесятників [1, с. 23]. Львів'яни радикалізували рух, що проявлялося в ідейному спрямуванні творів, у ентузіазмі в налагодженні механізму виготовлення і поширення самвидаву.

Орієнтуючись на київський досвід, до квітня 1963 р. у Львові виник клуб творчої молоді [15, с. 260]. Ключова роль в організації клубу належала комсомольському лідеру В. Квітневому, який «приписав» клуб до відділу культурно-масової роботи міському комсомолу й домогся надання йому приміщення на вулиці Дарвіна, 2 [19, с. 57]. Було сформовано керівні органи. На посаду президента запропоновано кандидатури Б. Гориня та М. Косіва. За підсумками голосування клуб очолив М. Косів. М. Горинь це пояснював тим, що останній мав кращу репутацію у партійних кураторів, і стояв «трохи осторонь» від тих, хто «становив радикальну опозицію» [21, с. 202]. До президії клубу увійшли В. Квітневий, М. Ільницький, О. Зелінський, В. Лучук, Б. Горинь, М. Крушельницька, М. Процев'ят. Основні напрямки роботи очолили заступники «президента» – Б. Горинь та відповідальний секретар-організатор В. Квітневий [19, с. 60].

Назва клубу – «Пролісок», символізувала час, бо, за словами М. Косіва, шістдесятники стали «весняними пролісками», що «пробивалися крізь сніги й мерзлоту першого провесня («хрущовська відлига») й намагалися ламати кригу тоталітарної системи більшовизму» [22, с. 73]. Клуб об'єднав понад п'ятдесят учасників, зайнятих в трьох секціях – літературній, музично-театральній, образотворчого мистецтва [19, с. 60]. Діяльність клубу, за свідченням М. Косіва, «проходила у вигляді різноманітних літературно-мистецьких вечорів, святкувань, обговорень, поширенні самвидавних творів, прослуховуванні магнітофонних записів поезії» [22, с. 74]. «Ми обмінювалися між собою забороненою літературою, – згадувала Марія Процев'ят, – поширювали українські журнали і газети з діаспори, захоплювались у рукописах поезією Миколи Вінграновського та Івана Драча, особливо бунтарськими віршами Василя Симоненка, оригінальним мисленням Івана Дзюби, літературною творчістю наших львівських письменників і поетів» [20, с. 85].

«Пролісок» займався просвітницькою роботою серед молоді. Ключова роль у ній відводилася вечорам пам'яті, режисерами яких були брати М. і Б. Горині, І. Гель. Ірина та Ігор Калинці, М. Ільницький, Ю. Брилинський, О. Зелінський та інші. Атмосфера вечорів пам'яті В. Симоненка (23 грудня 1963 р.), Лесі Українки (лютий 1964 р.), Т. Шевченка (березень 1965 р.), Б.-І. Антонича збереглася в спогадах. Так, на вечорі вшанування пам'яті В. Симоненка звучали записані на магнітофонну стрічку вірші поета, демонструвалися через діапроектор фотографії з похорону, виступи друзів, траурна музика. «Ось на сцену виходить бандуристка – співачка Галина Менкуш... –

згадує М. Косів, – яка починає виконувати думу «Козака несуть і коня ведуть». У неї залякла пальці. Раптом із страшним пронизливим звуком рветься струна. В залі запанувала моторошна тиша. Той «зойк» бандури досі звучить в моїй пам'яті, Хтось може подумати, що так було задумано за сценарієм. Та ні. Такого не придумаєш, а головне – навмисне не виконаєш. У тому був якийсь містичний прояв Василювої душі, що прощалася з нами» [22, с. 75].

Пошуком власної ідентичності в межах українського шістдесятництва став вечір, присвячений творчості Б.-І. Антонича, який у наступні дні продовжився пошуком на Янівському цвинтарі могили поета. У творчості й долі Б.-І. Антонича, львівські шістдесятники побачили власні творчі шукання й перестороги. Вивчення реєстраційної книги, розпитування свідків та блукання серед невідомих могил завершилося: «в моїй пам'яті, згадувала М. Процев'ят, – зафіксувався той момент, коли хтось із нас натрапив на невелику частину дерев'яного затрухлявілого хреста, на якому була табличка «Б.-І. Антонич». Це була наша велика радість і велика перемога» [20, с. 85].

Цікавими були починання учасників музичної секції. З ініціативи головного диригента Львівського симфонічного оркестру І. Юзюка у новорічні свята 1964 р. пройшли студентські коляди у львівських трамваях, а на Свят-вечір студенти колядували у викладачів консерваторії, університету та інших навчальних закладів. У йорданські дні літературно-мистецька група на чолі з В. Квітневим виїхала з концертною програмою до хіміків Калуша Івано-Франківської області [19, с. 61]. Збереглися спогади про концерти у Роздолі, Добротворі, Золочеві, Стрию, Моршині, Трускавці, поїздки в Маріупіль, Київ, участь у Днях української культури в Казахстані й Москві [20, с. 87]. Музиканти, які цікавилися українським музичним життям 1920–1930-х рр., відшукали в приватних колекціях та бібліотеках частину музичної спадщини видатного українського композитора та громадського діяча В. Барвінського, та ввели її до репертуару [20, с. 87].

Клуб творчої молоді став місцем поширення самвидаву. Особливою активністю в його виготовленні й поширенні відзначалися брати Горині, І. Гель, С. Шабатура, М. Зваричевська, Я. Лемик, Я. Менкуш, В. Чорновіл, подружжя Калинців. Львів'яни удосконалили способи тиражування текстів. На початку 1964 р. брати М. і Б. Горині створили центр розмноження текстів із п'яти машинок [21, с. 207], а дещо згодом – освоїли техніку виготовлення лінотипних наборів [15, с. 334, 338]. Загалом, львів'яни були активними поширювачами самвидаву у західних областях УРСР

Помітною виявилася участь львівської делегації у шевченківських днях 1964 р. Львів'яни поїхали з валізою самвидаву. У зв'язку з цим, неподалік Києва автобус зупинено міліцією і затримано І. Геля. Попри нервову ситуацію, самвидав вдалося переховати в автобусі й передати адресатам у Києві, а потім – поширити в Каневі [20, с. 90]. Іншим епізодом поїздки стало покладання в Каневі Олесем та Григорієм Лупіями бронзового вінка з написом «Великому сину України від вдячних галичан» до пам'ятника Кобзарю.

«Паломництво» на Чернечу гору викликало невдоволення Львівського обкому та посилення тиску на учасників. Відповідальний за ідеологію В. Маланчук зажадав список учасників, картотеку членів клубу, план роботи, протоколи засідань, сценарії мистецьких заходів. А секретар обкому комсомолу Б. Шайдецький претензійно випалив В. Квітневому: «Чого то ви, бандерівці, всюди носите, в мистецтву і літературу лізете» [19, с. 67].

Клуб творчої молоді «Пролісок» став помітним явищем львівського культурно-мистецького життя 1963–1965 рр. Об'єднавши прогресивну молодь, він запропонував програму українського національного відродження, через вивчення творчої спадщини українських класиків, історичного минулого. Але довести до логічного кінця роботу не вдалося.

Почалося відкрите переслідування партійними органами і КДБ найактивніших членів клубу. В. Маланчук у розмові з В. Квітневим був категоричним: «Ви що створили – Клуб творчої молоді, чи клуб націоналістів?» [19, с. 62]. У дусі часу запрацювали провокатори і «сексотисти» у вузах й студентських гуртожитках. Посилилася практика виключення студентів та огульні звинувачення.

У 1965 р. після перевірки діяльності комісіями з Москви й Києва, В. Квітневого піддано різкій нагінці на зборах працівників апарату обкому комсомолу. А В. Дурдинець, Б. Шайдецький, ректор університету Максимович піддали критиці діяльність клуб творчої молоді за «поширення ідей націоналізму» [19, с. 68]. Серпневі арешти 1965 р. призвели до остаточного закриття клубу, архів якого вилучено. Українське шістдесятництво, як і його львівське середовище вступало в новий етап розвитку.

Підсумком розвитку львівських молодіжних творчих компаній з середини 1950-х рр. стало формування творчого середовища, об'єднаного спільними поколіннями цінностями й ідеалами. Перетворення Львова на національний культурний центр УРСР засвідчило розрив із традицією підпільної боротьби та прагнення інтелігенції «вписатися» у радянський суспільний дискурс. Нове покоління львівських митців, орієнтуючись на досвід інтелігенції Києва, обрало шлях культурницького опору, а, відтак, забезпечило українському шістдесятництву національне звучання та поступову політизацію молодіжного руху.

Список використаних джерел:

1. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х років / Г. Касьянов. – К.: Либідь, 1995. – 224 с.
2. Русначенко А. Національно-визвольний рух в Україні: середина 1950-х – початок 1990-х років / А. Русначенко. – К.: В-во ім. Олени Теліги, 1998. – 720 с.
3. Данилюк Ю., Бажан О. Опозиція в Україні (друга пол. 50-х – 80-ті рр. ХХ ст.) / Ю. Данилюк, О. Бажан. – К.: Рідний край, 2000. – 616 с.
4. Батенко Т. «Я повстаю, отже, я існую ...»: Політичний портрет І. Геля: (Нариси з історії українського руху опору кінця 1950-х – початку 1990-х років) / Т. Батенко. – Львів: НТШ, 1999. – 222 с.
5. Батенко Т. Опозиційна особистість: друга половина ХХ ст.: політичний портрет Богдана Гориня / Т. Батенко. – Львів: Кальварія, 1997. – 350 с.
6. Батенко Т. Свіча Михайла Гориня: Штрихи до портрета / Т. Батенко. – К.: УРП, 1995. – 61 с.
7. У вирі шістдесятницького руху: Погляд з відстані часу / [Упор. В. Квітневого]. – Львів: Каменярь, 2003. – 127 с.
8. Національне питання в Україні ХХ – на початку ХХІ ст.: історичні нариси / [голова ред. ради В. Литвин; відповідальний редактор В. Смолій]. – К.: Ніка-Центр, 2012. – 592 с.
9. Ільницький М. На перехрестях віку: у трьох книгах / М. Ільницький. – К.: Києво-Могилянська академія, 2008. – Кн. 2. – 703 с.
10. Гель І. Виклик системі: український визвольний рух другої половини ХХ століття / [ред. та упор. І. Єзерська / І. Гель]. – Львів: Часопис, 2013. – 392 с.
11. Іваничук Р. Благослови, душе моя Господа... Щоденникові записи, спогади і роздуми / Р. Іваничук. – Л.: Просвіта, 1993. – 270 с.
12. Вальо М. Львівські «літературні» весілля кінця 1950-х рр. / М. Вальо. – Режим доступу: <http://www.ri4.lviv.ua/index.php?rubric=studios&subrubric=artifacts&id=3>.
13. Сливка Ю. Неакадемічні розмови на Академічній / Ю. Сливка // Поступ. – 30 березня 2000.
14. Сливка Ю. Неакадемічні розмови на Академічній / Ю. Сливка // Поступ. – 7 квітня 2000.
15. Горинь Б. Не тільки про себе. Книга перша (1955–1965) / Б. Горинь. – К.: Пульсари, 2006. – 348 с.
16. Одержимість: Інтерв'ю Юрія Зайцева з Ігорем Калинцем. – Львів: Ін-т українознавства, 2002. – 178 с.
17. Калинець І. Сподіваюся, що Бог не залишить Українську державу без своєї помочі / Ігор Калинець. – Режим доступу: <http://slovoprosvity.org/2013/05/24>.
18. Мельниченко В. Майстер / В. Мельниченко. – К.: Либідь, 2005. – 392 с.
19. Квітневий В. Лицарі національного відродження / В. Квітневий // У вирі шістдесятницького руху: Погляд з відстані часу / [Упор. В. Квітневого]. – Львів: Каменярь, 2003. – С. 56–71.
20. Процев'ят М. Сила патріотичного піднесення шістдесятництва / М. Процев'ят // У вирі шістдесятницького руху: Погляд з відстані часу / Упор. В. Квітневого. – Львів: Каменярь, 2003. – С. 84–94.
21. У нас була велика місія. Розмова з Михайлом Горинем // Бунт покоління: розмови з українськими інтелектуалами записали й прокоментували Богуміла Бердиховська та Оля Гнатюк [інтерв'ю із Євгеном Сверстюком, Іваном Дзюбою, Михайлиною Коцюбинською, Михайлом Горинем, Миколою Рябчуком] / [Пер. із пол.]. – К.: Дух і літера, 2004. – С. 185–234.
22. Косів М. Проліски виростають з-під снігу / М. Косів // У вирі шістдесятницького руху: Погляд з відстані часу / Ідея видання та упорядкування В. Квітневого. – Львів: Каменярь, 2003. – С. 71–76.

Ярослав Сэко

ЛЬВОВСКАЯ СРЕДА ШЕСТИДЕСЯТНИКОВ

В статье проанализированы особенности формирования и деятельности львовских шестидесятников. На основе воспоминаний, установлены основные художественные компании, которые повлияли на формирование молодежной культуры Львова второй половины 1950-х – 1960-х гг. Исследовано культурную работу клуба творческой молодежи «Пролисок».

Ключевые слова: шестидесятники, молодежные компании, клуб творческой молодежи, культурничество, Львов.

Jaroslav Seko

LVOV CIRCUMFERENCE SIXTIES

The article analyzes the features of the formation and activity of Lviv Sixties. Based memories basic set of art which influenced the youth culture of the city the second half of the 1950s – 1960s. The cultural work investigated the Creative Youth Club «Prolisok».

Key words: sixties, youth company, the Creative Youth Club, kulturnystvo, Lviv.